

Uit een Herels schoolschrift.....

Onder bovenstaande titel starten we hier een miniserie over het dorp Heerle. Wat is het geval ? Toen Piet Heijnen uit Heerle onlangs de zolder opklom van de voormalige Willibrordusschool, de jongensschool aan de Herelsestraat, ontdekte hij daar in een hoek een stapel schriften. Die schriften hadden gediend om de jongens in fraai rechtslopend schrift te leren schrijven. Er waren dictees in geschreven, maar, en dat maakte het interessant, er stonden ook opstellen in. Opstellen die ons een beeld geven van wat de kinderen vroeger allemaal in hun vrije tijd deden. Jammer genoeg zijn de schriften niet gedateerd en heeft de tand des tijds er flink aan geknaagd, zodat sommige etiketten onleesbaar zijn, maar toch..... Beoordeelt U zelf maar.

Het schrift waaraan we deze keer aandacht besteden is van J. van G. De achternaam is niet meer te lezen, omdat er een deel van het etiket verdwenen is.

In zeer fraai schrift worden bijvoeglijke naamwoorden verwerkt, telwoorden geschreven en zinnen gemaakt. Ik zeg hier wel zeer fraai, maar de Herelse meester die het werk bekeek, vond het niet zo best. 'Dik en dun' schreef hij er onder en waardeerde het schrijfwerk met een 4 ! Bij mij zou het schrijfwerk minstens een 8 opleveren ! Na een viertal bladzijden staat er ineens een opsteltje van één kantje.

Toen we wegkruipertje gingen spelen

't Was op 'n Zondag na vier uur. Ik en nog meer jongens gingen wegkruipertje spelen. ik moest tellen. En de anderen moesten wegkruipen. Toen ze weggekropen waren, mocht ik komen. Eerst ging ik op 't schoolplein kijken.

Maar zag 'r geen een. Toen ging ik op straat kijken. Daar zaten d'r twee. Ik overwon ze gauw. Toen moest ik de andere nog opzoeken. Ik had ze gauw. Toen ze d'r allemaal aan waren, moest 'n ander tellen. Maar hij ging naar huis toe. Toen gingen we allemaal maar naar huis.

Kort maar krachtig dus. J. van G. gaat daarna verder met taal oefeningen waarin woorden als 'bosschen', 'forsche', 'mensen' en 'een leeren taschje' opvallen.

Zingen

Vroeger werd er door de kinderen op oudejaarsdag en op nieuwjaarsdag huis aan huis gezongen. Uit mijn eigen jeugd herinner ik me dat nog goed. Liedjes als "Nieuwejaarkē zoete, 't varken heeft vier voeten, vier voeten en een stèert, 't is toch wel een centje wèerd. Ja, ja 't is waar, 'k wens U zalig nieuwejaar", leverden bij de meeste huizen één of meerdere centen op. Uiteraard zongen we dit in het dialect, waardoor het iets anders klonk dan het hier nu staat !

En wee degene die niets gaf. We opende de klep van de brievenbus en schreeuwden naar binnen: "Hak ze dan de kop mar af". En dat had vaak wel resultaat !

Op oudejaarsdag hadden we een andere tekst: "Ouwejaarke, 't Owelaand. Varken eet zun gat verbrand. Van achteren aon zun portje, vrouwke gif me un ortje, un ortje en ne duit, gooi ze mar laanks 'tvenster uit." Volgens mij is deze tekst al vrij oud, want een oortje en een duit zijn munten die we al lang niet meer gebruiken. Wat met het woord 'Owelaand' werd bedoeld, weet ik beslist niet, maar misschien zijn er lezers die me kunnen helpen.

J. van G. (misschien kan iemand uit Heerle ons na het volgend verhaaltje aan zijn achternaam helpen), schrijft over dat zingen het volgende:

Toen we gingen zingen.

't Was op 'n dag in de vacantie. 't Was Oude jaar we gingen zingen. 's Morgens gingen ik en ons Marie en Jan

4
de Jong zingen. Ik nam 'n beurs mee daar moesten de centen in. We gingen eerst op 't dorp zingen. Toen we op 't dorp geweest waren gingen we de statie op. Ik en ons Marie kregen aan de statie bij Frans Buisen een dubbeltje. Ik en ons Marie hadden 'r al veel opgehaald. Jan de Jong alleen had 'r 83 opgehaald. Toen 't middag was gingen we de hazelaar op. We vonden 'n portemanie met zes en dertig centen er in. We wisten niet wat we er mee te doen hadden. Daar kwam 'n jongen aan. We vroegen of hij ze aan de Politie wou geven. Hij deed 't. Toen was 't klaar.

Politie

Kort maar krachtig is het verhaaltje dat gaat over een ander spel, waarin de politie een hoofdrol speelt. Een spel dat ikzelf in een andere vorm speelde op de Markt en rond de kerk van Wouw. Wij noemden het pakkertje, terwijl kinderen tegenwoordig een soortgelijk spel spelen dat de naam 'Diefje met verlos' wordt genoemd, wanneer de vastgezette 'boeven' bevrijd mogen worden.

Toen we politie gingen spelen.

't Was op Donderdag middag. Ik en nog meer jongens gingen politie spelen. Ik en Wim Doggen waren politie. Ik had 'r gauw een te pakken. Hij wou niet in 't kot. En ik kon 'm alleen ook niet in het kot krijgen. Toen kwam Wim Doggen helpen. We hielden de jongen vast. Nu konden we de jongen d'r wel in krijgen. 'n Tijdje later ging de bel. Toen was 't klaar.

U ziet dat de kinderen met weinig middelen toch een leuk spel wisten te verzinnen.

Verstoppertje of wegkruipertje moet deze Herelse jongen prachtig hebben gevonden, want een eindje verderop in zijn schrift schrijft hij er nogmaals over, maar nu werd het gespeeld bij de kolonie. Een gebouw aan de Herelsestraat waar vroeger kinderen uit arme gezinnen verble-

ven, meestal uit de steden in het noorden van het land, om weer op sterkte te komen. (Herelsestraat 129-133)

Toen we wegkruipertje gingen spelen.

't Was op 'n Zondag. Ik en nog meer jongens gingen wegkruipertjes spelen. Een van de jongens moest tellen. Hij telde tot vijftig. Ik kroop gauw weg. Toen ie tot vijftig geteld had kwam ie. Hij kwam de kolonie op. Maar zag d'r nog geen een. Daar liep 'n jongen achter de deur uit. Hij overwon 't. De jongen die geteld had moest nu ook tellen. Hij telde alweer tot vijftig. Hij had al gauw tot vijftig geteld. Toen mocht ie komen. Hij kwam, maar vond niemand. Hij zag mij. Hij ging 't gauw overwinnen. Hij moest nog drie jongens opzoeken. Eindelijk had ie 'r alweer een. Hij ging 'm buurten. Nu moest ie 'r nog twee hebben. Maar ie durfde niet goed. Want 'r moest 'r 'ns een wegloopen. Ik zei tegen de jongen ik zal wel tellen. En ie kroop weg. Ik telde alweer tot vijftig. Toen ik geteld had, ging ik ze opzoeken. Ik zag 'r al een op 'n deur zitten. Ik ging 'm gauw overwinnen. De jongen was nog niet van de deur af of ik zag 'r alweer een. Maar die overwon 't. Ik moest opnieuw tellen. Ik deed 't. Nu kon ik ze zoo gemakkelijk niet vinden. Want ze zaten in 'n kelder. Ik ging ze gauw buurten. 't Begon al donker te worden. Ik ging naar huis. Toen was 't klaar.

De scholier schrijft hier 'buurten', maar bedoeld buten, zoals tegenwoordig nog 'Buut, vrij' wordt geroepen als de kinderen de zoeker weten te verrassen.

Na weer enkele taal oefeningen komt dan het laatste opstel uit het schrift. Daarin speelt de hond van de familie de hoofdrol. En we komen op de Herelse Heide !

Toen ik met onze hond ging loopen.

't Was op 'n Zaterdag voor den middag. Ik ging met de hond loopen. Ik ging 'm gauw halen en deed 'm aan een touw. Ik zei tegen de hond vooruit. En ie liep zoo hard

ie kon. Ik zei tegen de hond ho. En ie hield stil. Ik ging bij ons op de werf. En zette de hond zo lang vast. Want 'r kwam 'n rijtuig. Ik moest de deur open doen. Toen ik de deur open gedaan had, maakte ik de hond los. En liep 'r mee weg. Daar kwam 'n andere jongen aan. Ik vroeg of ie mee ging. Hij ging mee. We liepen de hei in. De jongen kreeg ook 'n touw om vast te houden. Ik zei tegen de hond vooruit. En ie liep zoo hard ie kon. Ik kon 'm niet meer houden. Hij brak los. Ik riep de hond. Maar ie kwam nog niet. Ik riep nog 'ns Sjenie. Toen kwam ie. Ik pakte de touw. En ging naar huis. En zette de hond vast.

Hierbij laten we het deze keer. In een volgende aflevering komen we zeker op de oude schoolschriften terug onder meer van Toon de Graaf, P. van Gastel, P. Snijderberg, L. Raats, J. Bals en J. Geers.

Wouw, 25 november 1992

René Hermans

